



Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 19. decembra 2019*

„Odvolanie – Verejná správa – Služobný poriadok úradníkov Európskej únie – Článok 1d – Článok 17 prvý odsek prílohy VIII – Pozostalostný dôchodok – Podmienky priznania – Pojem ‚pozostalý manžel‘ úradníka Únie – Manželstvo a nemanželské partnerstvo – Spolžitie druhu a družky – Zásada nediskriminácie – Porovnateľná situácia – Neexistencia – Podmienka dĺžky manželstva – Boj proti podvodom – Odôvodnenie“

Vo veci C-460/18 P,

ktorej predmetom je odvolanie podľa článku 56 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie, podané 12. júla 2018,

HK, bydliskom v Espartinas-Séville (Španielsko), v zastúpení: S. Rodrigues a A. Champetier, avocats,

odvolateľ,

ďalší účastníci konania:

Európska komisia, v zastúpení: G. Gattinara a B. Mongin, splnomocnení zástupcovia,

žalovaná v prvostupňovom konaní,

Rada Európskej únie, v zastúpení: M. Bauer a R. Meyer, splnomocnení zástupcovia,

vedľajší účastník konania v prvostupňovom konaní,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory J.-C. Bonichot, podpredsedníčka Súdneho dvora R. Silva de Lapuerta, sudcovia M. Safjan (spravodajca), L. Bay Larsen a C. Toader,

generálny advokát: P. Pikamäe,

tajomník: V. Giacobbo-Peyronnel, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 8. mája 2019,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 29. júla 2019,

vyhlásil tento

* Jazyk konania: francúzština.

Rozsudok

- 1 Svojím odvolaním HK navrhuje zrušenie rozsudku Všeobecného súdu Európskej únie z 3. mája 2018, HK/Komisía (T-574/16, neuvverejnený, ďalej len „napadnutý rozsudok“, EU:T:2018:252), ktorým tento súd zamietol jeho žalobu na zrušenie rozhodnutia Európskej komisie, ktorým mu nebol priznaný nárok na pozostalostný dôchodok (ďalej len „sporné rozhodnutie“), a v prípade potreby, na zrušenie rozhodnutia Komisie, ktorým bola zamietnutá jeho sťažnosť, ako aj návrh na náhradu údajne vzniknutej majetkovej a nemajetkovej ujmy.

Právny rámec

Smernica 2000/78/ES

- 2 Článok 1 smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. ES L 303, 2000, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79) s názvom „Účel“ stanovuje:

„Účelom tejto smernice je ustanovenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii v zamestnaní a povolani na základe náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, s cieľom zaviesť v členských štátoch uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania.“

- 3 Článok 2 tejto smernice s názvom „Pojem diskriminácie“ uvádza:

„1. Na účely tejto smernice sa pod pojmom ‚zásada rovnakého zaobchádzania‘ rozumie, že nemá existovať žiadna priama alebo nepriama diskriminácia založená na ktoromkoľvek z dôvodov uvedených v článku 1.

2. Na účely odseku 1:

- a) o priamu diskrimináciu ide, ak sa z niektorého z dôvodov uvedených v článku 1 zaobchádza s jednou osobou nepriaznivejšie ako sa v porovnateľnej situácii zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou;

...“

Služobný poriadok

- 4 Článok 1d Služobného poriadku úradníkov Európskej únie v znení uplatniteľnom v prejednávacom spore (ďalej len „služobný poriadok“) stanovuje:

„1. Pri uplatňovaní tohto Služobného poriadku je zakázaná akákoľvek diskriminácia na základe pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických znakov, jazyka, náboženského vyznania alebo viery, politického alebo iného názoru, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, pôvodu, pracovnej nespôsobilosti, veku, alebo sexuálnej orientácie.

Na účely tohto Služobného poriadku sa mimomanželské [nemanželské – *neoficiálny preklad*] partnerstvá pokladajú za manželstvo, ak sú splnené všetky podmienky uvedené v článku 1 ods. 2 písm. c) prílohy VII.

...

5. Ak osoby, na ktoré sa vzťahuje tento Služobný poriadok, majú pocit krivdy, pretože u nich nebola uplatnená vyššie uvedená zásada rovnakého zaobchádzania, uvedú skutočnosti, z ktorých je možné predpokladať, že došlo k priamej alebo nepriamej diskriminácii, dôkazné bremeno spočíva na inštitúcii, ktorá musí preukázať, že zásada rovnakého zaobchádzania nebola porušená. Toto ustanovenie sa neuplatňuje v disciplinárnych konaniach.

6. Pri rešpektovaní zásady nediskriminácie a zásady proporcionality každé obmedzenie ich uplatňovania musí byť zdôvodnené objektívnymi a dostatočnými dôvodmi a musí byť zamerané na legitímne ciele všeobecného záujmu v rámci personálnej politiky. Týmito cieľmi je možné ospravedlniť predovšetkým dojednanie povinnej vekovej hranice pre odchod do dôchodku a minimálnej vekovej hranice pre čerpanie starobného dôchodku.“

5 Článok 79 prvý odsek služobného poriadku stanovuje:

„Pozostalá manželka [Pozostalý manžel/pozostalá manželka – *neoficiálny preklad*] po úradníkovi alebo bývalom úradníkovi má nárok spôsobom ustanoveným v kapitole 4 prílohy VIII na pozostalostný dôchodok vo výške 60 % zo starobného dôchodku alebo podpory v invalidite, ktorý poberal zosnulý alebo ktorý, bez ohľadu na dĺžku služby alebo vek, by mu bol vyplácaný, keby naň mal nárok v čase svojej smrti.“

6 Článok 91 ods. 2 služobného poriadku stanovuje:

„Odvolanie na Súdny dvor Európskej únie je prípustné [Žaloba na Súdny dvor Európskej únie je prípustná – *neoficiálny preklad*], len ak:

- menovaciemu orgánu bola predtým predložená sťažnosť v súlade s článkom 90 ods. 2 v lehote stanovenej v uvedenom článku a
- sťažnosť bola zamietnutá výslovnými rozhodnutiami alebo konkludentne prijatým rozhodnutím.“

7 Článok 1 ods. 2 prílohy VII služobného poriadku stanovuje:

„Príspevok na domácnosť sa poskytuje:

...

c) zamestnancovi, ktorý je zaregistrovaný ako stály nemanželský partner, ak:

- i) dvojica predloží právny dokument, uznaný ako taký členským štátom alebo iným príslušným orgánom členského štátu, potvrdzujúci ich stav ako partnerov v nemanželskom zväzku;
- ii) ani jeden z partnerov nie je v manželskom zväzku alebo inom nemanželskom partnerskom vzťahu;
- iii) partneri nie sú v žiadnom z nasledujúcich príbuzenských vzťahov: rodič, dieťa, prarodič, vnuk/vnučka, brat, sestra, teta, strýko, synovec, neter, zať, nevesta;
- iv) dvojica nemá možnosť v členskom štáte uzavrieť právoplatné manželstvo; na účely tohto bodu sa dvojica pokladá za dvojicu, ktorá má možnosť uzavrieť právoplatné manželstvo, len ak obaja partneri spĺňajú všetky podmienky ustanovené právnymi predpismi členského štátu, ktoré uzatvorenie manželstva takejto dvojice povoľujú.

...“

8 Článok 17 prílohy VIII služobného poriadku znie:

„Ak zomrie úradník v jednom z administratívnych postavení uvedených v článku 35 služobného poriadku, pozostalý manžel/pozostalá manželka má nárok, ak dvojica strávila v manželstve aspoň jeden rok v čase jeho úmrtia a pokiaľ článok 1 ods. 1 a článok 22 neustanovujú inak, na pozostalostný dôchodok rovnajúci sa 60 % starobného dôchodku, ktorý by sa úradníkovi vyplácal, keby splnil požiadavky na priznanie tohto dôchodku v čase svojej smrti bez ohľadu na dĺžku jeho služby alebo jeho vek.

Dĺžka manželstva sa neberie do úvahy, ak sa z manželstva alebo predchádzajúceho manželstva úradníka narodilo jedno alebo viac detí, pod podmienkou, že pozostalý manžel/pozostalá manželka vyživuje alebo vyživovala tieto deti, alebo ak príčinou smrti úradníka bola jeho telesná invalidita alebo choroba, ktorú získal pri plnení svojich povinností alebo v dôsledku úrazu.“

Okolnosti predchádzajúce sporu

- 9 HK, odvolateľ, a pani N začali spolu žiť v priebehu roka 1994, pričom mali bydlisko v meste Liège (Belgicko).
- 10 Pani N bola úradníčkou Európskej komisie a od 16. mája 2005 bola pridelená do Spoločného výskumného centra (JRC) v meste Sevilla (Španielsko).
- 11 Vzhľadom na svoje zdravotné problémy odvolateľ nemohol pracovať, ani sa vzdelávať. Peňažné prostriedky mu pravidelne poskytovala pani N.
- 12 Odvolateľ a pani N sa zosobášili v meste Liège 9. mája 2014.
- 13 Pani N zomrela 11. apríla 2015.
- 14 Po smrti pani N. Komisia ústne oznámila odvolateľovi, že mu nebude vyplácať pozostalostný dôchodok.
- 15 Dňa 15. júna 2015 podal odvolateľ proti spornému rozhodnutiu predchádzajúcu administratívnu sťažnosť. Rozhodnutím Komisie z 15. septembra 2015 bola táto sťažnosť zamietnutá.

Konanie na Všeobecnom súde a napadnutý rozsudok

- 16 Podaním doručeným do kancelárie Súdu pre verejnú službu 23. decembra 2015 odvolateľ podal žalobu, ktorou sa domáhal zrušenia sporného rozhodnutia a náhrady vzniknutej majetkovej a nemajetkovej ujmy.
- 17 Listom, ktorý bol doručený do kancelárie Súdu pre verejnú službu 18. februára 2016, požiadala Rada Európskej únie o vstup do tohto konania ako vedľajší účastník na podporu návrhov Komisie. Predseda prvej komory Súdu pre verejnú službu vyhovel tejto žiadosti uznesením z 13. apríla 2016.
- 18 Podľa článku 3 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2016/1192 zo 6. júla 2016 o prenesení právomoci rozhodovať v prvom stupni v sporoch medzi Európskou úniou a jej zamestnancami na Všeobecný súd (Ú. v. EÚ L 200, 2016, s. 137), sa táto vec preniesla na Všeobecný súd Európskej únie v stave, v akom sa nachádzala k 31. augustu 2016.
- 19 Na podporu svojich návrhov na zrušenie sporného rozhodnutia, a „v prípade potreby“, rozhodnutia o zamietnutí sťažnosti z 15. júna 2015 vzniesol odvolateľ námietku nezákonnosti článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku, pričom tvrdil na jednej strane, že kritérium manželstva

alebo nemanželského partnerstva v trvaní viac ako jeden rok je svojvoľné a neprimerané vzhľadom na cieľ sledovaný pozostalostným dôchodkom, a na druhej strane, že toto ustanovenie je nezákonné v rozsahu, v akom je v rozpore s článkom 21 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“), ako aj s článkom 2 smernice 2000/78.

- 20 Odvolateľ tiež žiadal, aby bola Komisii uložená povinnosť nahradiť majetkovú ujmu, ako aj nemajetkovú ujmu stanovenú *ex aequo et bono* na 5 000 eur.
- 21 Napadnutým rozsudkom Všeobecný súd zamietol žalobu odvolateľa v celom rozsahu a uložil mu povinnosť nahradiť trovy konania.

Návrhy účastníkov konania na Súdnom dvore

- 22 Svojím odvolaním odvolateľ navrhuje, aby Súdny dvor:
- zrušil napadnutý rozsudok,
 - rozhodol vo veci v tom zmysle, že vyhovie jeho návrhom uplatneným v prvostupňovom konaní vrátane uloženia povinnosti Komisii nahradiť trovy konania, alebo aby,
 - vrátil vec na rozhodnutie Všeobecnému súdu, pričom trovy odvolacieho konania budú v takom prípade nahradené v súlade s článkom 184 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.
- 23 Komisia navrhuje, aby Súdny dvor:
- zamietol odvolanie a
 - uložil odvolateľovi povinnosť nahradiť všetky trovy konania.

O odvolaní

- 24 Odvolateľ na podporu svojho odvolania uvádza dva odvolacie dôvody, z ktorých prvý je založený na porušení článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku, ako aj na nejednoznačnom, nekonzistentnom a zároveň protirečivom odôvodnení napadnutého rozsudku, a druhý na porušení zásady zákazu diskriminácie, ako aj na nedostatočnom odôvodnení uvedeného rozsudku.

O prípustnosti

- 25 Komisia a Rada na pojednávaní uviedli, že vo svojej žalobe na Všeobecnom súde sa odvolateľ prostredníctvom námietky dovoľával dôvodu založeného na nezákonnosti článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku, ktorým tvrdil, že toto ustanovenie je diskriminačné z dôvodu, že priznanie pozostalostného dôchodku je podmienené existenciou manželského vzťahu medzi dotknutými osobami. Na podporu prvého odvolacieho dôvodu však odvolateľ teraz tvrdí, že uvedený článok 17 prvý odsek nevyhradzuje pozostalostný dôchodok manželským párom. Tento dôvod nebol pred Všeobecným súdom prediskutovaný, čiže z tohto dôvodu by šlo o nový dôvod, a preto je neprípustný.
- 26 V tejto súvislosti treba uviesť, že ak sa podľa ustálenej judikatúry účastníkovi umožní predložiť dôvod alebo tvrdenia, ktoré neboli predložené v konaní pred Všeobecným súdom po prvýkrát v konaní pred Súdny dvorom, povolí sa mu predložiť Súdnemu dvoru, ktorý má obmedzené právomoci v odvolacom konaní, spor v širšom rozsahu, než bol ten, ktorým sa zaoberal Všeobecný súd. V rámci odvolacieho konania je pritom právomoc Súdneho dvora obmedzená na posúdenie právneho riešenia

žalobných dôvodov a tvrdení prejednávaných na prvom stupni (rozsudky z 1. júna 1994, Komisia/Brazzelli Lualdi a i, C-136/92 P, EU:C:1994:211, bod 59, ako aj z 8. novembra 2016, BSH/EUIPO, C-43/15 P, EU:C:2016:837, bod 43).

- 27 V každom prípade, v rámci odvolacieho dôvodu, ktorý je prípustný, je v zásade úlohou odvolateľa uviesť tvrdenia na jeho podporu, ako ho vníma, či už na základe tvrdení použitých na Všeobecnom súde alebo uvedením nových tvrdení najmä vzhľadom na postoj Všeobecného súdu. Ak by to tak nebolo, stratilo by odvolacie konanie čiastočne svoj zmysel (rozsudok z 18. januára 2007, PKK a KNK/Rada, C-229/05 P, EU:C:2007:32, bod 64, ako aj citovaná judikatúra).
- 28 V prejednávanom prípade treba konštatovať, že výklad článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku a jeho uplatnenie na situáciu odvolateľa boli prejednávané na Všeobecnom súde počas prvostupňového konania. Predmetný odvolací dôvod popiera podrobne opísaným spôsobom výklad a uplatnenie tohto ustanovenia vykonané Všeobecným súdom, a nie je novým odvolacím dôvodom, ktorého uvedenie v priebehu odvolacieho konania by bolo zakázané.
- 29 Z uvedeného vyplýva, že prvý odvolací dôvod je prípustný.

O veci samej

Argumentácia účastníkov konania

- 30 Odvolateľ tvrdí, že napadnutý rozsudok obsahuje nejednoznačné, nekonzistentné a protirečivé odôvodnenie. V tejto súvislosti sa domnieva, že Všeobecný súd v odpovedi na jeho prvý žalobný dôvod, podľa ktorého kritérium manželstva alebo nemanželského partnerstva bolo svojvoľné a nevhodné, prijal nesprávne odôvodnenie, keď vytvoril „bezvýhradné“ spojenie medzi pojmom „manžel“ v zmysle článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku a pojmom „manželstvo“. Všeobecný súd tak pridal podmienku uplatnenia tohto ustanovenia, ktorá nepodmieňuje priznanie pozostalostného dôchodku v prospech pozostalého manžela zosnulého úradníka existenciou manželského vzťahu medzi týmito dvoma osobami. Odvolateľ tvrdí, že pozitívne právo sa vyvíjalo, pričom viaceré vnútroštátne právne úpravy priblížili režim manželstva režimu iných foriem zväzku, ako je napríklad spoluzitíe druha a družky alebo nemanželské partnerstvo.
- 31 Okrem toho samotná právna úprava Únie sa vyvíjala najmä v rámci reformy služobného poriadku, ku ktorej došlo v roku 2004, konkrétne zmenou prvého odseku článku 1d služobného poriadku. Normotvorca Únie totiž doplnil zmienku o sexuálnej orientácii, čo oficiálne zaregistrovaným partnerom rovnakého pohlavia umožňuje využívať za určitých podmienok, rovnako ako zosobášeným osobám, výhody priznané služobným poriadkom.
- 32 Podľa odvolateľa sa teda Všeobecný súd nemohol v bode 30 napadnutého rozsudku oprávnene domnievať, že ustanovenia služobného poriadku, ktoré sú relevantné na účely vyriešenia sporu, medzi ktoré patrí článok 17 prvý odsek prílohy VIII, obsahujú pojmy práva Únie, ako sú „manželstvo“ a „manžel“ týkajúce sa výlučne vzťahu založeného na civilnom manželstve v tradičnom zmysle slova.
- 33 Okrem toho je napadnutý rozsudok rozporuplný v tom, že Všeobecný súd takisto v bode 28 tohto rozsudku zdôraznil, že manželstvo „v zásade“ nie je porovnateľné so spoluzitím druha a družky alebo s inými faktickými zväzkami. Všeobecný súd teda uznáva, že existujú situácie, v ktorých môže byť manželstvo porovnateľné s týmito inými druhmi zväzku. Všeobecný súd v každom prípade nevyvodil dôsledky tejto možnosti, aby posúdil, či v prejednávanej veci bol zväzok so zosnulým úradníkom, na ktorý sa môže odvolateľ odvolávať, porovnateľný s manželským zväzkom a či sa mohol považovať za „pozostalého manžela“ v zmysle článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku, a *fortiori* v rozsahu, v akom mohol preukázať existenciu a dĺžku jeho spoločného života s pani N.

- 34 Okrem toho v bode 47 napadnutého rozsudku Všeobecný súd z bodu 22 tohto rozsudku vyvodil, že podmienka priznania pozostalostného dôchodku sa nezakladá na strate odmeny zosnulého úradníka, ale na právnej povahe väzieb, ktoré spájali tohto úradníka s jeho pozostalým manželom alebo partnerom. Všeobecný súd sa tak týmto rozhodnutím správne domnieval, že pojmy „manžel“ a „partner“ sú rovnocenné.
- 35 Komisia namieta, že výklad pojmov obsiahnutých v služobnom poriadku nemôže zaväzovať súd Únie, aby zohľadnil vnútroštátne právne predpisy. Tvrdí, že nemanželské partnerstvá môžu v určitých prípadoch viesť k vzniku práv v prospech nemanželského partnera, ale len vtedy, ak sú splnené podmienky stanovené služobným poriadkom. Služobný poriadok podmieňuje uznanie „nemanželského partnerstva“ preukázaním spoločného života, ktoré sa vyznačuje určitou stabilitou, ako aj dodržaním podmienok stanovených v článku 1 ods. 2 písm. c) prílohy VII služobného poriadku, medzi ktoré patrí najmä nemožnosť uzavrieť manželstvo. Len v prípade, ak by boli dodržané všetky podmienky uvedené v tomto ustanovení, by sa na základe článku 1d ods. 1 druhého pododseku služobného poriadku mali posudzovať nemanželské partnerstvá rovnako ako manželstvo. Odvolateľ však nepreukázal, že spĺňa všetky tieto podmienky.
- 36 Pokiaľ ide o údajné nedostatky odôvodnenia napadnutého rozsudku, Komisia sa domnieva, že bod 47 tohto rozsudku nie je nejednoznačný ani protirečivý. V tomto bode Všeobecný súd vyzýva, aby sa zohľadnila právna povaha väzieb existujúcich medzi partnermi, teda buď existencia manželstva, ktorá umožňuje poberať pozostalostný dôchodok, alebo existencia partnerstva, ako to uvádza spojka „alebo“. Výklad, podľa ktorého Všeobecný súd v uvedenom bode dal „pozostalého partnera“ na roveň s „manželom“, uvedený rozsudok ako celok vyvracia.

Posúdenie Súdnyim dvorom

- 37 V prvom odvolacom dôvode odvolateľ tvrdí, že napadnutý rozsudok obsahuje nejednoznačné, nekonzistentné a protirečivé odôvodnenie. Zatiaľ čo v niektorých bodoch tohto rozsudku sa pojem „manžel“ uvedený v článku 17 prvom odseku prílohy VIII služobného poriadku týka len zosobášenej osoby, Všeobecný súd uplatnil v iných bodoch tohto rozsudku tento pojem aj na „partnera“.
- 38 Podľa ustálenej judikatúry z odôvodnenia rozsudku Všeobecného súdu musia byť jasne a nepochybné zrejme jeho úvahy, aby to dotknutým osobám umožnilo zistiť dôvody prijatého rozhodnutia a Súdnyemu dvoru vykonať jeho súdne preskúmanie (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. októbra 2010, Deutsche Telekom/Komisia, C-280/08 P, EU:C:2010:603, body 135 a 136, ako aj uznesenie zo 4. júna 2019, Aldo Supermarkets/EUIPO, C-822/18 P, neuvverejnené, EU:C:2019:466, bod 18).
- 39 Otázka, či je odôvodnenie rozsudku Všeobecného súdu protirečivé alebo nedostatočné, predstavuje právnu otázku, ktorá môže byť ako taká uvedená v rámci odvolania (rozsudky zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia, C-185/95 P, EU:C:1998:608, bod 25, a z 23. januára 2019, Klement/EUIPO, C-698/17 P, neuvverejnený, EU:C:2019:48, bod 29).
- 40 Odvolateľ vo svojej žalobe pred Všeobecným súdom prostredníctvom námietky uplatňoval dva žalobné dôvody založené na nezákonnosti článku 17 prílohy VIII služobného poriadku v tom zmysle, že tento článok na jednej strane stanovuje údajne „svojvoľné a neprimerané“ kritérium na určenie nároku na pozostalostný dôchodok, a na druhej strane je v rozpore s článkom 21 Charty, ako aj s článkom 2 smernice 2000/78.
- 41 Na účely rozhodnutia o týchto žalobných dôvodoch Všeobecný súd preskúmal osobnú pôsobnosť článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku.

- 42 V tejto súvislosti Všeobecný súd v bode 22 napadnutého rozsudku uviedol, že toto ustanovenie stanovuje „na jednej strane podmienku týkajúcu sa manželského stavu, ktorou je byť pozostalým manželom zosnulého úradníka, a na druhej strane podmienku týkajúcu sa doby trvania tohto stavu, to znamená byť jeho manželom aspoň jeden rok“.
- 43 Všeobecný súd v bode 23 tohto rozsudku konštatoval, že „ustanovenia článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku sú jasné a presné a jednoznačne stanovujú podmienky, ktoré treba splniť na to, aby mohol byť poberaný pozostalostný dôchodok, t. j. byť aspoň jeden rok zosobášený so zosnulým úradníkom“. V bode 25 uvedeného rozsudku spresnil, že „podľa jeho právnej definície a podľa svojho bežného významu pojem ‚manžel‘ odkazuje na osobu, ktorá formálne uzavrela právne uznané civilné ‚manželstvo‘ so všetkými právami a povinnosťami, ktoré z toho vyplývajú“.
- 44 Všeobecný súd v bode 29 napadnutého rozsudku dodal, že „pojmy ‚nemanželské partnerstvo‘ alebo ‚spolužitie druhá a družky‘ sa odlišujú od pojmu ‚manželstvo‘, ktorého rysy sú jasne vymedzené vo všetkých členských štátoch“.
- 45 Vzhľadom na to Všeobecný súd v bode 30 tohto rozsudku dospel k záveru, že ustanovenia služobného poriadku, ktoré sú relevantné na účely vyriešenia sporu, medzi ktoré patrí článok 17 prvý odsek prílohy VIII služobného poriadku, „obsahujú pojmy Spoločenstva, ako sú ‚manželstvo‘ a ‚manžel‘ týkajúce sa výlučne vzťahu založeného na civilnom manželstve v tradičnom zmysle slova“.
- 46 V týchto rôznych častiach odôvodnenia tak Všeobecný súd rozhodol, že článok 17 prvý odsek prílohy VIII služobného poriadku sa uplatňuje len na osobu, ktorá uzavrela právne uznané civilné manželstvo.
- 47 Je preto prinajmenšom prekvapivé, že v bode 32 napadnutého rozsudku, Všeobecný súd uviedol, že „normotvorca Únie nepostupoval svojvoľne, keď obmedzil priznanie pozostalostného dôchodku na civilne zosobášené osoby, ako aj na registrovaných partnerov, ktorí nemajú možnosť uzavrieť manželstvo“.
- 48 V dôsledku toho sa Všeobecný súd v tejto časti odôvodnenia napadnutého rozsudku, na rozdiel od toho, ako rozhodol v bode 30 tohto rozsudku, domnieval, bez toho, aby v tejto súvislosti svoje posúdenie odôvodnil, že článok 17 prvý odsek prílohy VIII služobného poriadku sa týka nielen zosobášených osôb, ale aj registrovaných partnerov.
- 49 Okrem toho v bode 47 napadnutého rozsudku Všeobecný súd poznamenal, že z bodu 22 tohto rozsudku vyplýva, že „to nie je strata odmeny zosnulého úradníka, ktorá predstavuje podmienku priznania pozostalostného dôchodku, ale právna povaha väzieb, ktoré ho spájali s pozostalým manželom alebo partnerom“.
- 50 Za týchto podmienok odôvodnenie napadnutého rozsudku neuvádza jasné a zrozumiteľné úvahy Všeobecného súdu, pokiaľ ide o určenie osôb, ktoré patria do pôsobnosti článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku.
- 51 Ako však uviedol generálny advokát v bode 50 svojich návrhov, otázka osobnej pôsobnosti tohto ustanovenia je úzko spojená s otázkou porovnateľnosti situácií posudzovaných na účely preskúmania zlučiteľnosti tohto ustanovenia so všeobecnou zásadou zákazu diskriminácie.
- 52 Vzhľadom na judikatúru pripomenutú v bodoch 38 a 39 tohto rozsudku je teda potrebné konštatovať, že Všeobecný súd si nespĺnil povinnosť odôvodnenia, keďže nejednoznačné odôvodnenie napadnutého rozsudku neumožňuje odvolateľovi pochopiť úvahy Všeobecného súdu týkajúce sa pôsobnosti článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku a Súdnemu dvoru vykonať jeho preskúmanie.

53 Z vyššie uvedeného vyplýva, že treba vyhovieť prvému odvolaciemu dôvodu odvolateľa a napadnutý rozsudok zrušiť bez toho, aby bolo treba skúmať druhý odvolací dôvod.

O žalobe podanej na Všeobecný súd

54 V súlade s článkom 61 prvým odsekom druhou vetou Štatútu Súdneho dvora Európskej únie môže tento súd v prípade zrušenia rozhodnutia Všeobecného súdu vydať konečný rozsudok sám, ak to stav konania dovoľuje.

55 O takýto prípad ide aj v prejednávanej veci.

O prípustnosti

56 Vo svojom vyjadrení k žalobe pred Všeobecným súdom Komisia vzniesla námietku neprípustnosti žalobných dôvodov uvedených odvolateľom z dôvodu, že sa líšia od žalobných dôvodov uvádzaných na podporu predchádzajúcej administratívnej sťažnosti a že z tohto dôvodu je porušené „pravidlo zhody“ medzi takouto predchádzajúcou administratívnou sťažnosťou a následným podaním žaloby.

57 Na pojednávaní, ktoré sa konalo 19. októbra 2017 pred Všeobecným súdom, však Komisia upustila od spochybnenia prípustnosti týchto žalobných dôvodov.

58 Za týchto podmienok nie je potrebné preskúmať prípustnosť žaloby podanej na Všeobecnom súde.

O veci samej

O návrhoch na zrušenie sporného rozhodnutia

– Argumentácia účastníkov konania

59 Na podporu svojich návrhov na zrušenie odvolateľ po prvé tvrdí, že pozostalostný dôchodok má za cieľ umožniť osobe, ktorá poberala príjmy úradníka Únie v priebehu života, ktorý s týmto úradníkom zdieľala, čiastočne kompenzovať stratu príjmov spôsobenú smrťou úradníka. Odvolateľ uznáva, že skutočnosť, že bolo uzavreté manželstvo alebo iné nemanželské partnerstvo, nevyhnutne neznamená, že pozostalý manžel alebo partner mali nárok na príjmy zosnulého úradníka počas ich spoločného života, a teda že potrebujú náhradný príjem.

60 Uvádza však, že o taký prípad ide, ak ako v prejednávanej veci pozostalý manžel alebo partner boli závislí od príjmov zosnulého úradníka. Tvrdí, že vzhľadom na svoje zdravotné problémy nemohol od roku 2013 pracovať alebo sa vzdelávať a že bol závislý výlučne od príjmov pani N.

61 Odvolateľ tvrdí, že článok 17 prvý odsek prílohy VIII služobného poriadku je nezákonný, keďže v prípade podmienok na priznanie pozostalostného dôchodku stanovuje, že žiadateľ musí byť v manželskom zväzku alebo inom nemanželskom partnerskom vzťahu so zosnulým úradníkom najmenej jeden rok. Tieto podmienky sú podľa jeho názoru svojvoľné a neprimerané s ohľadom na cieľ sledovaný pozostalostným dôchodkom. Pozostalý manžel, ktorý bol zosobášený po dobu jedného roka a jedného dňa, tak má nárok na pozostalostný dôchodok, zatiaľ čo pozostalý druh, ktorý počas niekoľkých desaťročí spoločne žil s úradníkom a delil sa s ním o jeho príjmy, nárok na tento dôchodok nemá.

- 62 Odvolateľ po druhé zdôrazňuje, že faktické a zákonné vzťahy môžu byť podobné. Časť belgickej právnej náuky a judikatúry zastáva názor, že medzi druhom a družkou existujú prirodzené povinnosti. Uznanie týchto záväzkov, ktoré by sa mohli stať civilnými záväzkami, by umožnilo domnievať sa, že situácia zosobášených párov a situácia spolužitia druhu a družky sa podobajú, prinajmenšom ak existuje finančná pomoc zo strany jedného z nich v prospech druhého počas stabilného a dlhodobého vzťahu, ako je to v prejednávanej veci.
- 63 Vzhľadom na to je rozdielne zaobchádzanie medzi pozostalými manželmi a pozostalým druhom a družkou, ako je stanovené v článku 17 prvom odseku prílohy VIII služobného poriadku, diskriminačné. V tejto súvislosti odvolateľ odkazuje na rozsudok Súdneho dvora z 1. apríla 2008, Maruko (C-267/06, EU:C:2008:179).
- 64 Článok 17 prvý odsek prílohy VIII služobného poriadku je teda v rozpore s článkom 21 Charty a článkom 2 smernice 2000/78, a v dôsledku toho treba zrušiť sporné rozhodnutie prijaté na jeho základe.
- 65 Komisia a Rada ako vedľajší účastníci konania tvrdia, že dôvody uvádzané odvolateľom musia byť zamietnuté.

– *Posúdenie Súdnyim dvorom*

- 66 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora zásada zákazu diskriminácie vyžaduje, aby sa s porovnateľnými situáciami nezaobchádzalo rozdielne a s rôznymi situáciami rovnako, pokiaľ to nie je objektívne odôvodnené (rozsudok z 20. júna 2019, Ustariz Aróstegui, C-72/18, EU:C:2019:516, bod 28 a citovaná judikatúra).
- 67 Porovnateľná povaha rozdielných situácií sa posudzuje s ohľadom na všetky prvky, ktoré tieto situácie charakterizujú. Tieto prvky treba určiť a posúdiť najmä vzhľadom na predmet a cieľ aktu Únie, ktorý vytvára predmetný rozdiel. Okrem toho treba zohľadniť zásady a ciele oblasti, do ktorej patrí predmetný akt (rozsudky zo 16. decembra 2008, Arcelor Atlantique a Lorraine a i., C-127/07, EU:C:2008:728, bod 26, ako aj zo 6. júna 2019, P. M. a i., C-264/18, EU:C:2019:472, bod 29).
- 68 Cieľom pozostalostného dôchodku upraveného v článku 17 prvom odseku prílohy VIII služobného poriadku je priznať „pozostalému manželovi“ náhradný príjem určený na čiastočnú kompenzáciu straty príjmu jeho zosnulého manžela.
- 69 Ako uviedol generálny advokát v bode 90 svojich návrhov, zo znenia článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku v spojení s článkom 1d ods. 1 druhým pododsekom služobného poriadku a článkom 1 ods. 2 písm. c) prílohy VII služobného poriadku vyplýva, že priznanie pozostalostného dôchodku nepodlieha podmienkam týkajúcim sa prostriedkov alebo majetku, ktoré majú charakterizovať neschopnosť pozostalého manžela zabezpečiť svoje potreby, a tým svedčia o jeho finančnej závislosti od zosnulého.
- 70 Priznanie pozostalostného dôchodku naopak závisí iba od právnej povahy vzťahov, ktoré spájajú dotknutú osobu so zosnulým úradníkom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 31. mája 2001, D a Švédsko/Rada, C-122/99 P a C-125/99 P, EU:C:2001:304, bod 47).
- 71 Podmienka stanovená v článku 17 prvom odseku prílohy VIII služobného poriadku na určenie osobnej pôsobnosti tohto ustanovenia, teda skutočnosť, že ide o „manžela“ zosnulého úradníka, tak znamená, že poberateľ pozostalostného dôchodku musí byť so zosnulým úradníkom spojený v rámci občianskoprávneho vzťahu, ktorý viedol k vzniku práv a povinností medzi nimi.

- 72 V tejto súvislosti z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že ak aj z hľadiska určitých aspektov faktické zväzky a zákonné zväzky ako manželstvo môžu byť podobné, nemôžu automaticky viesť k pripodobneniu jedného typu zväzku k druhému typu zväzku (rozsudok z 15. apríla 2010, Gualtieri/Komisia, C-485/08 P, EU:C:2010:188, bod 75).
- 73 Manželstvo je totiž charakterizované prísnyim formalizmom a vytvára vysoký stupeň vzájomných práv a povinností medzi manželmi, medzi ktorými sa nachádzajú povinnosti pomoci a solidarity.
- 74 Okrem toho normotvorca Únie výslovne rozšíril uplatnenie ustanovení služobného poriadku týkajúcich sa zosobášených osôb za určitých podmienok na osoby žijúce v registrovanom nemanželskom partnerstve.
- 75 Na účely článku 1d ods. 1 druhého pododseku služobného poriadku sa nemanželské partnerstvá pokladajú za manželstvo, ak sú splnené všetky podmienky uvedené v článku 1 ods. 2 písm. c) prílohy VII služobného poriadku. Podmienky uvedené v tomto ustanovení zahŕňajú najmä skutočnosť, že dvojica predloží právny dokument uznaný ako taký členským štátom alebo iným príslušným orgánom členského štátu, potvrdzujúci ich stav ako partnerov v nemanželskom zväzku a že dvojica nemá možnosť uzavrieť právoplatné manželstvo v členskom štáte.
- 76 V dôsledku toho teda toto ustanovenie na to, aby bolo registrované nemanželské partnerstvo považované za manželstvo v zmysle služobného poriadku, vyžaduje, aby úradník, ktorý je registrovaný ako stály nemanželský partner, spĺňal zákonné podmienky stanovené v uvedenom ustanovení.
- 77 Z článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku v spojení s jeho článkom 1d ods. 1 druhým pododsekom vyplýva, že ak sú splnené podmienky stanovené v tomto ustanovení, nemanželský partner môže mať nárok na pozostalostný dôchodok po smrti svojho partnera.
- 78 Naproti tomu taký faktický zväzok, ako je spolužitie druha a družky, nezodpovedá týmto charakteristickým znakom, keďže ako v podstate uviedol generálny advokát v bode 94 svojich návrhov, v zásade nie je predmetom záväzného právneho rámca.
- 79 Odvolateľ vo svojej žalobe na jednej strane tvrdí, že situácia manželských párov a situácia spolužitia druha a družky sa podobajú, keďže časť belgickej právnej náuky a judikatúry sa domnieva, že treba uznávať existenciu prirodzených záväzkov medzi druhom a družkou, ktoré majú tendenciu stať sa civilnými záväzkami.
- 80 V tejto súvislosti bez toho, aby bolo potrebné vyjadriť sa k existencii takýchto prirodzených záväzkov v belgickom práve, stačí uviesť, že odvolateľ v každom prípade netvrdí, že spolužitie druha a družky vedie v tomto vnútroštátnom práve k vzniku záväzkov rovnakej povahy, ako sú záväzky vyplývajúce z manželstva.
- 81 Z takto predloženého tvrdenia teda nie je možné vyvodiť, že normotvorca Únie sa nemôže oprávnene rozhodnúť o podriadení spolužitia druha a družky a manželstva odlišným režimom.
- 82 Na druhej strane odvolateľ odkazuje na rozsudok z 1. apríla 2008, Maruko (C-267/06, EU:C:2008:179), podľa ktorého Súdny dvor rozhodol, že ustanovenia článku 1 v spojení s článkom 2 smernice 2000/78 bránia právnej úprave, podľa ktorej pozostalý partner po smrti svojho registrovaného partnera nemá nárok na pozostalostnú dávku rovnocennú dávke poskytovanej pozostalému manželovi, aj keď vo vnútroštátnom práve registrované partnerstvo stavia osoby rovnakého pohlavia vo vzťahu k uvedenej pozostalostnej dávke do situácie porovnateľnej so situáciou manželov, a že vnútroštátnemu súdu prináleží, aby overil, či sa pozostalý registrovaný partner nachádza v situácii porovnateľnej so situáciou manžela, ktorý poberá pozostalostnú dávku stanovenú systémom profesijného sociálneho zabezpečenia.

- 83 Vo veci, v ktorej bol vydaný tento rozsudok, však ide o partnerstvo registrované v členskom štáte, a nie ako v prejednávanej veci o spoluzitíe druhu a družky. Z tohto rozsudku teda nemožno vyvodiť, že spoluzitíe druhu a družky sa má považovať za rovnocenné s manželstvom na účely uplatnenia článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku.
- 84 Za týchto podmienok treba konštatovať, že vo vzťahu k pozostalostnému dôchodku sa druh a družka nenachádzajú v situácii porovnateľnej so situáciou zosobášených osôb, ani so situáciou partnerov, ktorí uzavreli registrované partnerstvo zodpovedajúce podmienkam vyžadovaným na uplatnenie článku 17 prvého odseku prílohy VIII služobného poriadku.
- 85 Článok 17 prvý odsek prílohy VIII služobného poriadku sa teda v rozsahu, v akom zo svojej pôsobnosti vylučuje druhu a družku, nezdá byť zjavne neprimeraný vo vzťahu k cieľu pozostalostného dôchodku, a nie je v rozpore so všeobecnou zásadou zákazu diskriminácie.
- 86 Okrem toho odvolateľ tvrdí, že podmienka týkajúca sa minimálnej dĺžky manželstva na účely poberania pozostalostného dôchodku je svojvoľná, neprimeraná a diskriminačná. Keďže bol s pani N zosobášený takmer jeden rok, mal by mať nárok na pozostalostný dôchodok.
- 87 V tejto súvislosti Komisia tvrdí, že požiadavka minimálnej dĺžky manželstva ku dňu úmrtia má za cieľ vyhnúť sa tomu, aby bolo manželstvo len dohodou o budúcom dedičstve odôvodnenou skôr finančnými hľadiskami ako plánom spoločného života. Táto podmienka dĺžky manželstva umožňuje najmä bojovať proti podvodom.
- 88 Treba pripomenúť, že zásada zákazu podvodu a zneužívania práva predstavuje všeobecnú zásadu práva Únie, ktorú musia osoby podliehajúce súdnej právomoci dodržiavať (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 6. februára 2018, Altun a i., C-359/16, EU:C:2018:63, bod 49, ako aj citovanú judikatúru).
- 89 Vzhľadom na to treba konštatovať, že na účely boja proti zneužitiam, či dokonca podvodom, disponuje normotvorca Únie širokou mierou voľnej úvahy pri úprave nároku na pozostalostný dôchodok. V prejednávanej veci podmienka, podľa ktorej musí manželstvo na účely vzniku nároku pozostalého manžela na pozostalostný dôchodok trvať aspoň jeden rok, má za cieľ zabezpečiť existenciu a stabilitu vzťahov medzi dotknutými osobami.
- 90 Takáto podmienka nie je diskriminačná alebo zjavne neprimeraná vo vzťahu k cieľu pozostalostného dôchodku.
- 91 Vzhľadom na všetky tieto úvahy treba návrhy predložené odvolateľom na zrušenie sporného rozhodnutia zamietnuť ako nedôvodné.

O návrhoch na náhradu škody

- 92 Odvolateľ tvrdí, že sporné rozhodnutie mu spôsobilo majetkovú a nemajetkovú ujmu.
- 93 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v oblasti verejnej služby musia byť zamietnuté návrhy na náhradu majetkovej alebo nemajetkovej ujmy, ak úzko súvisia s návrhmi na zrušenie, ktoré samotné boli zamietnuté ako nedôvodné (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 6. marca 2001, Connolly/Komisia, C-274/99 P, EU:C:2001:127, bod 129).
- 94 V prejednávanej veci treba konštatovať, že návrhy na náhradu škody úzko súvisia s návrhmi na zrušenie.
- 95 Vzhľadom na to, že návrhy na zrušenie boli zamietnuté, treba zamietnuť aj návrhy na náhradu škody.

96 Zo všetkého, čo bolo uvedené vyššie, vyplýva, že prvostupňová žaloba sa musí v celom rozsahu zamietnuť.

O trovách

97 Podľa článku 184 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora ak je odvolanie dôvodné a Súdny dvor sám rozhodne s konečnou platnosťou vo veci samej, potom rozhodne aj o trovách konania.

98 Podľa článku 138 ods. 3 tohto rokovacieho poriadku uplatniteľného na konanie o odvolaní na základe jeho článku 184 ods. 1 uvedeného rokovacieho poriadku ak mali účastníci konania úspech len v časti predmetu konania, každý z nich znáša svoje vlastné trovy konania. Ak sa to však zdá oprávnené vzhľadom na okolnosti prípadu, Súdny dvor môže rozhodnúť, že účastník konania znáša svoje vlastné trovy konania a je povinný nahradiť časť trov konania druhého účastníka konania.

99 V prejednávanej veci vzhľadom na to, že napadnutý rozsudok sa zrušuje, pričom sa ale prvostupňová žaloba zamietla, je namieste zaviazat' odvolateľa, ako aj Komisiu, aby znášali svoje vlastné trovy konania týkajúce sa prvostupňového, ako aj odvolacieho konania.

100 Článok 140 ods. 1 rokovacieho poriadku, ktorý je tiež uplatniteľný na konanie o odvolaní podľa článku 184 ods. 1 tohto rokovacieho poriadku, stanovuje, že členské štáty a inštitúcie, ktoré vstúpili do konania ako vedľajší účastníci, znášajú svoje vlastné trovy konania.

101 V dôsledku toho Rada ako vedľajší účastník prvostupňového konania znáša svoje vlastné trovy konania.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

- 1. Rozsudok Všeobecného súdu Európskej únie z 3. mája 2018, HK/Komisía (T-574/16, neuverejnený, EU:T:2018:252), sa zrušuje.**
- 2. Žaloba podaná HK na zrušenie rozhodnutia Európskej komisie, ktorým mu nebol priznaný nárok na pozostalostný dôchodok a na náhradu údajne vzniknutej majetkovej a nemajetkovej ujmy, sa zamietla.**
- 3. HK, Európska komisia a Rada Európskej únie znášajú svoje vlastné trovy konania týkajúce sa prvostupňového, ako aj odvolacieho konania.**

Podpisy